

דני ואזנה

מאה שנות הסתדרות

מהדורה מיוחדת לרגל 100 שנים לארגון העובדים

הגדול בישראל

Dani Vazana

One hundred years of Histadrut

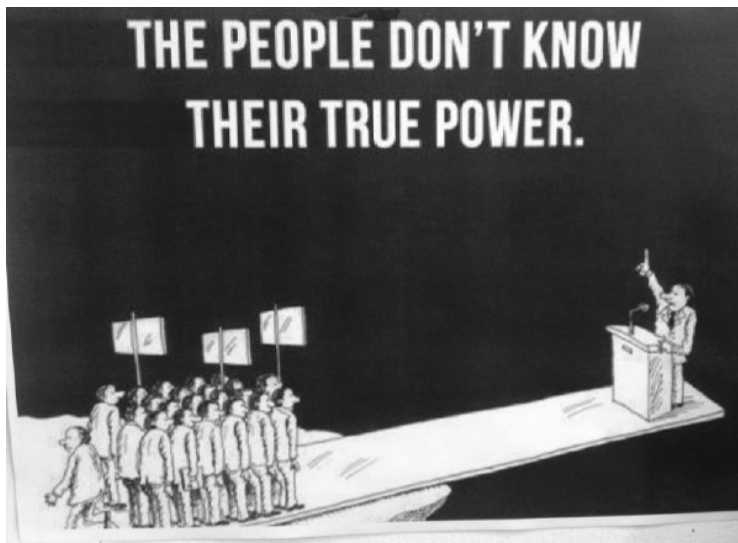
עריכת תוכן: ד"ר ערן טל
עימוד: שחקים
עיצוב עטיפה ולוגו: שגית קמחי

© כל הזכויות שמורות למחבר דני ואזנה
ולשחקים הוצאה לאור
www.daniozana.com
daniozana@gmail.com

© אין להעתיק, לשכפל, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגר מידע
או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי בלי אישור
בכתב מהמחבר.

דאנאקוד: 800-18603
Printed in Israel, 2020

תודה מיוחדת להורי היקרים,
לאשתי קרן וליילדיי האהובים, אור, עידו ואיתי,
על התמיכה, הפרגון, הסבלנות וההתחשבות,
שאפשרו לי להשקיע את מלוא הזמן ותשומת הלב הדרושים למלאכת כתיבת הספר

תמונה: באדיבות מכון לבון

תוכן העניינים

שער ראשון: שנות ההקמה 1929 - 1948 / 13

- שנת 1920 הקמת ההסתדרות הכללית / 14
שנת 1920 ההכרזה על חוקת ההסתדרות / 17
שנת 1921 דוד בן-גוריון, מזכ"ל ההסתדרות 1921-1935 / 20
שנת 1921 "משפט החברים", מערכת המשפט ההסתדרותית / 22
שנת 1921 "בנק הפועלים" - המוסד הכספי למען פועלי היישוב / 25
שנת 1921 סולל בונה - המשרד לעבודות ציבוריות ולבנין / 28
שנת 1921 קופת חולים הכללית של העובדים העברים בא"י / 30
שנת 1921 "נעמת", נשים עובדות ומתנדבות / 32
שנת 1923 חברת העובדים השיתופית הכללית בא"י / 35
שנת 1924 הסתדרות הנוער העובד / 38
שנת 1925 עיתון "דבר", עיתון פועלי א"י / 40
שנת 1925 תיאטרון האהל, תיאטרון פועלי ארץ-ישראל / 43
שנת 1926 תנובה. אספקה חקלאית / 46
שנת 1926 "הפועל" - איגוד הספורט של ההסתדרות / 49
שנת 1927 ברית פועלי ארץ-ישראל / 52
שנת 1940 הסכם קיבוצי ראשון ביישוב. תוספת יוקר לפועלים / 55
שנת 1941 הקמת איגוד פועלי הדפוס / 57
שנת 1944 "המשביר לצרכן". מסחר סיטונאי / 60
שנת 1946 המחלקה לעזרה הדדית / 63
שנת 1947 ביטהספר לפעילי ההסתדרות / 66

שער שני: שנות ההגמוניה 1948 - 1960 / 69

- שנת 1948 הכרזת המדינה. מאבק שליטה, מי הריבון? / 70
שנת 1948 הלאמת שירות הביטחון. פירוק הפלמ"ח / 72
שנת 1951 חקיקה בתחום יחסי העבודה / 75
שנת 1951 שביתת הימאים. קבלת מרות או עצמאות / 78
שנת 1951 "פלוגות הסדרן". המיליציה ההסתדרותית / 81
שנת 1953 הלאמת החינוך. ביטול זרם העובדים / 84

שנת 1956 הקמת קרנות הפנסיה ההסתדרותיות / 87
שנת 1956 פנחס לבון, מזכ"ל ההסתדרות 1956-1961 / 89
שנת 1959 הלאמת לשכות העבודה ההסתדרותיות / 92
שנת 1959 אירועי ואדי סאליב. ההסתדרות תחת מתקפה / 94
שנת 1960 המכון האפרראסיאתי / 96
שנת 1961 אהרון בקר, מזכיר ההסתדרות 1961-1969 / 99

שער שלישי: יחסי עבודה לאן? 1960 - 1977 / 103

שנת 1961 "לחם עבודה" - גל שביטות במשק. מדן ועד לאן? / 104
שנת 1962 שביטות בקואופרטיבים לתחבורה / 107
שנת 1963 פרי הגליל. כרוניקה של מאבק / 110
שנת 1964 מאבק עובדי חברת החשמל באשדוד. שביטת רעב / 112
שנת 1965 שביטה ברשות הדואר / 114
שנת 1965 "חרות" במסדרונות ההסתדרות / 116
שנת 1966 הקרב על שם ההסתדרות: "העברים" / 119
שנת 1966 מהומות 1 במאי בעיר הנמל הדרומית / 121
שנת 1963 יצחק בן-אהרון, מזכ"ל ההסתדרות 1969-1973 / 124
שנת 1969 הקמת בית הדין לעבודה. "שפיטה במקום שביטה" / 126
שנת 1969 הקמת הסמינרים להכשרת מורים / 128
שנת 1970 שביטות סוערות בנמל אשדוד / 131
שנת 1971 מחאת "הפנתרים השחורים" / 134

שער רביעי: קץ ההגמוניה 1977 - 1994 / 139

שנת 1977 המהפך הפוליטי, קץ ההגמוניה ההסתדרותית / 140
שנת 1977 תכנית הליברליזציה - המאבק על הסובסידיות / 143
שנת 1978 "עסקת חבילה" ראשונה בעידן שלטון הימין / 146
שנת 1979 הקמת פורום ראשי 13 הוועדים הגדולים / 149
שנת 1980 מפגן עוצמה ב"כיכר פועלי ישראל" / 152
שנת 1980 שבירת העבודה המאורגנת בענף העיתונות / 155
שנת 1982 פעולת הממשלה לפירוק אל על / 158
שנת 1985 מאבק עובדי הדפוס. מדוממים מכונות / 161
שנת 1985 מחוזים קיבוציים לחוזים אישיים / 163
שנת 1985 התבצרות פועלי "אתא" / 165
שנת 1985 "תכנית הייצוב הכלכלית" / 168
שנת 1988 משבר בקבוצות "הפועל" / 171
שנת 1989 קריסת קונצרן כור / 173

שנת 1990 "ליל הכלבים". משבר זהות / 176

שנת 1990 גל הפרטות במשק / 179

שנת 1994 קריסת קופת חולים כללית / 181

שער חמישי: התנגשות אידיאולוגית 1994 - 2004 / 185

שנת 1994 חיים רמון, יו"ר ההסתדרות 1994-1995 / 186

שנת 1995 "רפורמת רמון". חוק ביטוח בריאות ממלכתי / 188

שנת 1995 מכירת הנכסים ההסתדרותיים / 191

שנת 1995 הפנקס האדום. סוף עידן / 193

שנת 1995 עמיר פרץ, יו"ר ההסתדרות 1995-2005 / 195

שנת 2003 שביתת מאה הימים בסקטור הציבורי / 198

שנת 2003 הלאמת קרנות הפנסיה הוותיקות של ההסתדרות / 200

שנת 2003 מאבק עובדי "חיפה כימיקלים דרום" / 202

שנת 2004 שביתה כללית במשק. פרץ מוריד את השלטר / 205

שנת 2006 עופר עיני, יו"ר ההסתדרות 2006-2014 / 207

שנת 2006 הקמת ברית היסטורית עם המעסיקים / 209

שער שישי: התחדשות העבודה המאורגנת 2007 ועדיין / 213

שנת 2007 התארגנות עובדי "קופי בין", איך שמלצר אחד מעוז? / 214

שנת 2009 תיקוני החקיקה בתחום התארגנויות עובדים / 216

שנת 2009 מתנועת הנוער לבית הוועד הפועל, "דרור ישראל" / 220

שנת 2010 הקמת האגף להתאגדות עובדים / 223

שנת 2011 המחאה החברתית במסדרונות ההסתדרות / 225

שנת 2012 התארגנות עובדי "פלאפון", פריצת דרך / 228

שנת 2012 התארגנויות עובדים בענף העיתונות / 230

שנת 2012 הקרב על הפרטת "רכבת ישראל", בלימת חירום / 232

שנת 2013 רפורמת השמיים הפתוחים / 235

שנת 2014 התארגנויות עובדים בענף ההייטק / 237

שנת 2014 אבי ניסנקורן, יו"ר ההסתדרות 2014-2019 / 239

שנת 2015 המאבק לצמצום תופעת עובדי הקבלן / 242

שנת 2019 ארנון בר דוד, יו"ר ההסתדרות 2019 - ועדיין / 244

הערות המחבר / 248

קרדיט תמונות / 250

ביבליוגרפיה / 254

הפניות / 259

הקדמה

מאה שנים חלפו מאז ההכרזה ההיסטורית על הקמת ההסתדרות בחנוכה 1920. מייסדיה הנפעמים, דוד בן-גוריון וברל כצנלסון, שחשו את משק כנפי ההיסטוריה באולם הישן בטכניון שבחיפה עם נעילת הוועידה הכללית של פועלי ארץ-ישראל, ראו בהכרזה הנכספת רגע מכונן בחיי התנועה הציונית בדרך למימוש חזונם הציוני. בעיני רוחם הם ראו בהסתדרות את הגוף הארגוני והרעיוני שישא על כתפיו את מפעל ההתיישבות ואת הקמת המדינה שבדרך.

חזונם מרחיק הלכת של המייסדים קרם עור וגידים בהסתערות חלוצית חסרת מעצורים. תנופת העשייה כללה הקמת תשתיות, מפעלים ומוסדות לשירות המתיישבים בכל תחומי החיים, בהם רווחה, חינוך, בריאות, תרבות, קליטת עלייה וביטחון. כל אלה העניקו להסתדרות במרוצת השנים את עוצמתה הרבה והציבו אותה במקום מרכזי בעיצוב פניה של המדינה לאורך מרבית שנותיה מאז הקמתה ועד היום.

הספר "מאה שנות הסתדרות" ילווה אתכם הקוראים במסעה ההיסטורי של ההסתדרות, שבמידה רבה הוא גם מסעה ההיסטורי של מדינת ישראל. ראשיתו בהקמת משק הסתדרותי אדיר ממדים בתקופת המנדט הבריטי ובהגמוניה הסתדרותית מוחלטת בכל תחומי החיים בארץ לאורך עשרות שנים, המשכו במשבר כלכלי וארגוני עמוק שפקד אותה בראשית שנות ה-80 עם דעיכתו של המשק הסתדרותי, ומקומו הנוכחי של המסע עם פריחתה המחודשת של העבודה המאורגנת בעשור האחרון.

דרכה של ההסתדרות נסללה בדרך רצופת קשיים ומהמורות. היא ידעה אתגרים בהפרחת השממה, בקליטת עלייה ובעיצוב פניה של המדינה. היא חוותה עימותים מפלגתיים עזים, מחאות חברתיות תוססות, מאבקי פועלים סוערים, משברים כלכליים עמוקים, מהפכים פוליטיים ורפורמות מכוננות. היא היטלטלה בין הגמוניה מוחלטת למשברים קיומיים, בין הערצת תומכיה הנאמנים ובין התנגדות מבקריה החריפים, אך במבט לאחור, לתרומתה האדירה למדינה ולהשפעתה על ציבור העובדים במהלך מאה השנים שחלפו אין אח ורע בעולם כולו. מאה האירועים המוצגים בספר "מאה שנות הסתדרות" ואירועים נוספים שקצרה היריעה מלהכיל בכרך זה, מסמלים את אבני הדרך במסעה המטלטל של ההסתדרות לאורך ההיסטוריה.